

А Бутявка волит за напушкой:

*– Калушата подудонились! Калушата подудонились! Зюмо некузья-
вые! Пуськи бятые!*

Разминка на основе текстов Людмилы Петрушевской усложняет данный вид ролевой игры. Учащиеся должны не только прочесть текст, но и понять его содержание, учитывая специфику грамматики русского языка, а затем пантомимически его передать.

Приведенные выше игры-разминки готовят детей к самостоятельному коммуникативному поведению в заданной среде с целью предупреждения психологического дискомфорта, в котором могут оказаться молодые люди, не владеющие стандартизованными формами общения; расширяют и обогащают активный словарный запас, необходимый для содержательного повседневного общения; обобщают и систематизируют сведения по русской грамматике, совершенствуют навыки словарного конструирования: разнообразных словосочетаний, предложений и связных текстов.

Выводы. Внедрение в процесс изучения языка словоцентричного инструментария позволит целеустремленно формировать коммуникативную компетенцию школьников, вооружать их сведениями общеразвивающего характера, поможет ученикам овладеть собой, изучать и развивать в себе процессы речевого самосовершенствования, самоактуализации и самореализации, то есть обеспечит реальную переориентацию на формирование продуктивной коммуникативной, риторической личности; откроет учителям-словесникам широкое пространство для творчества и выявления своего профессионального потенциала.

Литература

1. Вомперский В.П. Стилистическая теория Феофана Прокоповича (К 300-летию со дня рождения) / В.П. Вомперский // Русский язык в школе. – 1981. – № 5. – С. 11–14.

2. Иваненко В.К. Риторика: теория и практика целесообразной речи / В.К. Иваненко // Вісник Запорізького державного університету : збірник наукових статей. Серія: Філологічні науки / [голов. ред. В.В. Савін]. – Запоріжжя : ЗДУ, 2004. – № 4. – С. 59–61.

3. Ипатова И.С. Нериторические вопросы риторики / И.С. Ипатова // Русское слово в мировой культуре. – СПб., 2003. – С. 35–45.

4. Сагач Г.М. Риторична особистість. Як її підготувати у школі нового типу? / Г.М. Сагач // Барви творчості : наук.-метод. зб. – К., 1995. – 256 с.

МАТВЕЙЧУК-ЮДИНА О.В.

СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ВИМОГИ ТА НОРМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАСОБІВ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Норми, які регулюють суспільні відносини щодо забезпечення належного педагогічного рівня засобів інформатизації навчального процесу, як правило, містяться в нормативно-правових актах Міністерства освіти і на-

уки України, адже саме цей центральний орган виконавчої влади здійснює державне управління у сфері освіти та науки, зокрема, організовує та здійснює педагогічну експертизу засобів навчання.

Спираючись на існуючі засоби інформатизації навчального процесу (ЗІНП), розглянемо норми та вимоги, що стосуються педагогічної експертизи технічних і телекомунікаційних засобів інформатизації навчального процесу. Потрібно зазначити, що наказом Міністерства освіти і науки України від 23 грудня 2004 р. № 973 [1] передбачено можливість надання засобам навчання й навчальному обладнанню грифів та свідоцтв Міністерства освіти і науки України. Однак обов'язкове отримання вказаних грифів та свідоцтв МОН України передбачається для технічних та телекомунікаційних засобів інформатизації навчального процесу, що використовуються в навчальних закладах системи загальної середньої освіти [2].

Використання вказаних вище видів ЗІНП у навчальному процесі у вищих навчальних закладах (ВНЗ) не регламентовано й не визначено з умов специфіки напрямів роботи ВНЗ. Потрібно зазначити, що таке використання можливе без проходження педагогічної експертизи згідно з нормами й вимогами МОН України.

Динамічність змін у сучасному соціально-економічному середовищі та стрімкий розвиток системи наукових знань про закономірності розвитку згаданого середовища вимагають оперативного відображення вказаних вище змін та закономірностей у змісті навчання, що стає можливим за певної автономії ВНЗ України з умов підбору засобів навчання, форм та видів організації навчального процесу, процесів інформатизації, тощо. Така автономія, в першу чергу, закріплена ст. 29 Закону України “Про вищу освіту” від 17 січня 2002 р. [3].

Метою статі є визначення та узагальнення педагогічних норм та вимог до засобів інформатизації навчального процесу у ВНЗ України.

Підтвердження тенденцій державної політики у сфері освіти щодо автономії ВНЗ у виборі засобів навчання можна знайти в Листі Міністерства освіти і науки “Щодо звернення особливої уваги на якість рукописів що надходять до Міністерства для надання відповідних грифів” від 29 березня 2006 р. № 1/9-189 [4].

На думку автора, логічно віднести більшість телекомунікаційних і технічних засобів інформатизації навчального процесу саме до навчального обладнання (навчального або загального призначення). Більш предметним підтвердженням спрямування політики держави у сфері вищої освіти на впровадження автономії ВНЗ з метою забезпечення навчального процесу засобами навчання, зокрема, навчально-наочними засобами й навчальним обладнанням, можна вважати норми наказу Міністерства науки і освіти від 27 лютого 1998 р. № 75 [5], яким затверджено Інструкцію про порядок організації розробки, виробництва та доставки друкованих навчально-наочних посібників до закладів освіти й Інструкція про порядок організації розробки, виробництва та доставки демонстраційних приладів та навчального обладнання до закладів освіти [5].

У пункті 2.3 Інструкції про порядок організації розробки, виробництва та доставки демонстраційних приладів та навчального обладнання до закладів освіти зазначено, що розробка навчального обладнання для вищих закладів освіти проводиться відповідно до цієї Інструкції або нормативної документації, розробленої на підставі статутів і положень про них, тим самим закріплюється можливість організації та здійснення розробки навчального обладнання самими ВНЗ (якщо діяльність такого виду передбачена статутами цих навчальних закладів). Пункт 2.1 цієї Інструкції передбачає здійснення експертизи на відповідність педагогічним вимогам та вимогам у сфері стандартизації спеціально уповноваженими підрозділами ВНЗ змісту документації, що опосередковує й супроводжує розробку навчального обладнання.

Аналіз згаданих вище норм досліджуваної Інструкції дає можливість зробити висновок, що вказані вище норми створюють правове підґрунтя для організації педагогічної експертизи (а також створення) технічних і телекомунікаційних засобів інформатизації навчального процесу силами ВНЗ України.

Вимоги до педагогічних програмних засобів

Звертаючись до розгляду електронно-програмних засобів інформатизації навчального процесу, потрібно визнати, що саме вони мають найбільший педагогічний потенціал, і саме їх властивості великою мірою визначають педагогічні вимоги до вищезгаданих видів ЗІНП, які, як правило виступають середовищем функціонування електронно-програмних засобів інформатизації навчального процесу.

Підґрунтя цього питання в нормативно-правовій основі організації навчального процесу. Втілення цього напрямку сформоване в нормах наказу Міністерства освіти і науки України “Про затвердження Тимчасових вимог до педагогічних програмних засобів” від 15 травня 2006 р. № 369 [6]. Цим наказом затверджено Тимчасові вимоги, яким мають відповідати педагогічні програмні засоби, що створюються та впроваджуються в навчально-виховний процес у загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах.

Аналізуючи згаданий вище зміст та структуру Тимчасових вимог [6], автори досить ґрунтовно підійшли до врахування всіх можливих вимог до педагогічного програмного засобу (ППЗ), про що свідчить різноманіття вимог, які можна згрупувати та узагальнити:

1. Вимоги до педагогічних функцій ППЗ.
2. Вимоги до програмно-технічних функцій ППЗ.
3. Вимоги до методичних та інструктивних складових ППЗ.
4. Вимоги до організації педагогічної експертизи ППЗ.
5. Вимоги щодо підтвердження відповідності програмно-технічних характеристик та документації ППЗ приписам чинних нормативних документів.

6. Вимоги до складу колективу розробників ППЗ.

7. Вимоги до супроводження ППЗ та гарантійних зобов'язань розробника.

У сучасній педагогічній літературі серед великого різноманіття програм навчального призначення та їх класифікацій виділяються такі найбільш помітні за рівнем узагальнення й важливі за своєю роллю в навчальному процесі види ППЗ:

1) навчальні програмні засоби, методичне призначення яких – надання певної суми знань, формування вмінь і (або) навичок навчальної та (або) практичної діяльності, забезпечення необхідного рівня засвоєння знань, зумовленого зворотним зв'язком, який реалізується засобами програми;

2) програмні засоби (системи) – тренажери, призначені для відпрацювання вмінь, навичок навчальної діяльності, самопідготовки;

3) програми, призначені для контролю (самоконтролю) за рівнем оволодіння навчальним матеріалом, – контролюючі програмні засоби;

4) інформаційно-пошукові програмні системи, інформаційно-довідкові програмні засоби, які надають можливість вибору та отримання необхідної користувачу інформації;

5) імітаційні програмні засоби (системи), що демонструють конкретний фрагмент реальності для вивчення його основних структурних або функціональних характеристик за допомогою деякої обмеженої кількості параметрів;

6) моделювальні програмні засоби довільної композиції, які передають у розпорядження студента основні елементи й типи функцій для моделювання певної реальності;

7) демонстраційні програмні засоби, що забезпечують наочне подання навчального матеріалу, візуалізацію досліджуваних явищ, процесів та взаємозв'язків між ними;

8) навчально-ігрові програмні засоби, призначені для “програвання” навчальних ситуацій;

9) дозвільні програмні засоби, які використовуються для організації діяльності студентів у позааудиторній роботі з метою розвитку уваги, реакції, пам'яті тощо.

Загальна класифікація та функції педагогічних програмних засобів

Якщо подивитись на систему електронних засобів навчання (які є нічим іншим, як системою електронно-програмних засобів інформатизації навчального процесу) під певним кутом зору, то за роллю в навчальному процесі їх можна поділити на:

- педагогічні електронні засоби;
- електронні засоби навчання загального призначення.

Можна констатувати, що визначальною властивістю педагогічних електронних засобів виступає можливість їх використання в навчально-виховному процесі як джерела навчальної інформації. Разом з тим можна виділити ще дві додаткові, похідні від головної, властивості електронних

засобів навчання цього виду, вони пов'язані з процесами *закріплення* та *діагностики* знань, умінь і навичок. Якщо з метою чіткішого виділення згаданих вище властивостей до певної міри спростити “педагогічну картину” навчально-виховного процесу, то можна виділити три функції, властиві педагогічним електронним засобам:

- постачання навчальної інформації (трансляційна);
- закріплення навчальної інформації (репетиційна);
- діагностики якості засвоєння навчальної інформації (екзаменаційна).

Щодо відмінності між педагогічними програмно-залежними засобами та програмно-залежними засобами навчання загального призначення, то вона полягає в тому, що педагогічні програмно-залежні засоби є джерелом навчальної інформації й використовуються як засоби навчання в навчально-виховному процесі, а програмно-залежні засоби навчання загального призначення не виступають джерелом навчальної інформації, а виконують допоміжну функцію – є джерелом інших видів інформації, що, як правило, використовується в інших сферах діяльності ВНЗ, які виконують допоміжну функцію щодо сфери організації та здійснення навчального процесу.

Таким чином, спираючись на вказану вище класифікацію, можна зробити висновок, що Тимчасові вимоги до педагогічних програмних засобів [6] стосуються тих видів навчальних засобів, які реалізовані у формі комп'ютерних програм (програмного пакету), незалежно від того, який вид традиційних навчальних засобів набуває програмної форми, зокрема, це може бути і будь-яке навчальне видання (підручник, посібник, хрестоматія, словник, енциклопедія тощо), і навчальна модель, і тренажер, і засоби діагностики, так само як і складна навчальна інформаційна система (автоматизоване навчальне середовище), яка здійснює навчальні функції всіх названих засобів.

Відповідно, при розробці системи вимог до педагогічних програмних засобів потрібно враховувати такі особливості:

- 1) педагогічні особливості конкретного виду традиційного навчального засобу – аналога педагогічного програмного засобу;
- 2) педагогічні особливості, які з'являються завдяки набуттю конкретними видами традиційних засобів програмної форми;
- 3) програмно-технічні особливості конкретного виду педагогічних програмних засобів;
- 4) педагогічні особливості навчальних інформаційних систем як комбінованих, системних засобів (автоматизованих навчальних середовищ);
- 5) програмно-технічні особливості навчальних інформаційних систем як комбінованих, системних засобів (автоматизованих навчальних середовищ);
- 6) загальні педагогічні особливості програмної форми навчальних засобів;

7) загальні програмно-технічні особливості педагогічних програмних засобів.

Повертаючись до норм наказу Міністерства освіти і науки України “Про затвердження Тимчасових вимог до педагогічних програмних засобів” № 369 [6], потрібно зазначити, що вищезгадані групи вимог, для врахування всіх виявлених особливостей, потребують розширення та диференціації, як це зображено в (див. рис.).

Вимоги до педагогічних функцій ППЗ	1) загальні вимоги до педагогічних функцій усіх видів ППЗ	Обов'язкові
		Факультативні
	2) вимоги до педагогічних функцій навчальних інформаційних систем	Обов'язкові
		Факультативні
	3) вимоги до педагогічних функцій ППЗ, які реалізують функції одного конкретного виду традиційних навчальних засобів	Обов'язкові
		Факультативні
Вимоги до програмно-технічних функцій ППЗ	1) загальні вимоги до програмно-технічних функцій усіх видів ППЗ	Обов'язкові
		Факультативні
	2) вимоги до програмно-технічних функцій навчальних інформаційних систем	Обов'язкові
		Факультативні
	3) вимоги до програмно-технічних функцій ППЗ, які реалізують функції одного конкретного виду традиційних навчальних засобів	Обов'язкові
		Факультативні

Рис. Схема диференціації вимог до педагогічних та програмно-технічних функцій ППЗ

Всі інші групи вимог, з огляду на те, що вони стосуються всіх видів ППЗ і мають загальний характер, не потребують диференціації за видами засобів навчання. Створення нормативно-правового акта, який би враховував усі виділені групи вимог до кожного з видів педагогічних програмних засобів, є досить складним завданням. Також потрібно зауважити, що методичні ЗІНП створюються, як правило, з метою забезпечення педагогічно обґрунтованого застосування в навчальному процесі електронно-програмних ЗІНП, але разом з тим вони можуть стосуватися комплексного використання кількох видів ЗІНП (електронно-програмних, телекомунікаційних, технічних), що зумовлюється необхідністю одночасного врахування в педагогічній діяльності особливостей кожного окремого виду ЗІНП, які входять до певного їх комплексу. Прикладом такого комплексного використання електронно-програмних, телекомунікаційних і технічних ЗІНП може бути організація викладачем навчальної роботи студентів в умовах навчального комп'ютерного комплексу з використанням комп'ютерної мережі й технології керування роботою студентів з робочого місця викладача. За таких умов, методичні рекомендації до електронно-програмних засобів інформатизації навчального процесу повинні, на нашу думку, обов'язково враховувати педагогічний ефект використання комп'ютерної мережі (телекомунікаційних ЗІНП).

Висновки. Отже, визначено основні педагогічні норми та вимоги, що стосуються засобів інформатизації навчального процесу у ВНЗ України.

Дослідження системи електронно-програмних засобів інформатизації навчального процесу та нормативно-правової основи їх упровадження в освітню діяльність дає змогу стверджувати, що вдосконалення правового регулювання відповідних суспільних відносин, а також розвиток сучасних інформаційних технологій вимагає формувати загальні норми та вимоги з урахуванням підвищення якості освіти.

Література

1. Про затвердження Порядку надання навчальній літературі, засобам навчання і навчальному обладнанню грифів та свідоцтв Міністерства освіти і науки України : Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.12.2004 р. № 973 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 2. – Ст. 115.

2. Про затвердження вимог до специфікації навчальних комп'ютерних комплексів для оснащення кабінетів інформатики та інформаційно-комунікаційних технологій навчальних закладів системи загальної середньої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.05.2006 р. № 363.

3. Про вищу освіту : Закон України від 17.01.2002 р. // Відомості Верховної Ради. – 2002. – № 20. – Ст. 134.

4. Щодо звернення особливої уваги на якість рукописів що надходять до Міністерства для надання відповідних грифів : Лист Міністерства освіти і науки від 29.03.2006 р. № 1/9-189.

5. Про затвердження Інструкції про порядок організації розробки, виробництва та доставки друкованих навчально-наочних посібників до закладів освіти та Інструкції про порядок організації розробки, виробництва та доставки демонстраційних приладів та навчального обладнання до закладів освіти : Наказ Міністерства науки і освіти від 27.02.1998 р. № 75 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 20. – С. 68.

6. Про затвердження Тимчасових вимог до педагогічних програмних засобів : Наказ Міністерства освіти і науки України від 15.05.2006 р. № 369.

МАТУЗОВА І.Г.

СТРУКТУРА МОДЕЛІ СИСТЕМНИХ ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВИХ ХАРАКТЕРИСТИК ЕКОЛОГІЧНО ВИХОВАНОГО ФАХІВЦЯ

Глобальні екологічні проблеми сучасності викликають необхідність екологічної освіти, функції якої – реалізувати ідеї еколого-інформаційного суспільства, що відроджується, та формування особистості з високим рівнем загальної й екологічної культури. Пошук людством шляхів духовного відродження та гармонії у відносинах з природою значно актуалізує проблему формування екологічної культури особистості й суспільства, а інтеграція змісту природничо-наукових і духовно-моральних складових у на-